

Sorg och omsorg

Jag böjer mig sakta fram och stänger av ultraljudsapparaten. Undersökningen är klar. Det blir tyst i rummet. De blivande föräldrarna ser allvarligt på mig, de följer mina rörelser och de är båda mycket rädda. Så länge jag inte säger något har de fortfarande hopp kvar. Jag ser rakt in i deras ögon och jag vet att när jag börjar tala så kommer deras förhoppningar och drömmar att krossas. Mina ord kommer att ge dem en sorg så oändligt stor att de knappt kommer att kunna bära den. Jag sitter på sängkanten och säger det de absolut inte vill höra, att barnet de väntar, barnet i magen, inte lever längre.

Det hörs inte ett ljud. Inget skrik, ingen gråt. De tittar ordlöst på varandra och tänker att något måste vara fel. Inte mitt barn, inte vårt barn. Det här händer inte oss. Mannen vrider sina händer, han har plåster på höger långfinger och jag undrar vad som hänt honom. Långsamt lägger sig kvinnan på sidan och kvider, maken lutar sig över henne. Ett gny och ett hulkande kommer någonstans djupt ifrån dem. Fortfarande inte ett ord eller en fråga. Jag vet att de försöker förstå vad det var jag berättade för dem.

En enda uttalad mening och de känner att meningen med deras liv togs ifrån dem. Den blivande mamman, som inte kommer att få åka hem från sjukhuset med ett rosigt barn i sin famn, ser på sin man. De ser på varandra och de ser på mig. Tiden har stannat för dem.

Hur de ska orka leva vidare beror delvis på hur jag kan hantera situationen just nu. Jag berörs starkt av deras smärta, men jag dras inte med i deras sorg, den är just deras. Jag finns på sidan om och jag orkar stå kvar. Just nu behövs inga ord. Det finns inga ord som tröstar. Det räcker att jag finns kvar i rummet.

Samtidigt minns jag en annan säng, ett annat sjukhus, ett annat besked, när det inte var jag som var doktor, utan det var jag som fick ta emot beskedet.

Minnet är knivskarpt, det känns som kroppen slits itu. Jag har aldrig upplevt en liknande smärta. Tror inte att jag kommer att överleva. Jag kan inte röra mig, inte svälja och inte harkla mig, än mindre nå ringklockan. Jag tror att jag är ensam i rummet, och jag är faktiskt fullt övertygad om att jag kommer att kvävas av slemmet i svalget. Somnar, men tror att jag dör. En stund senare önskar jag, att jag hade gjort det.

Läkaren kommer in i rummet, han ser allvarlig ut. Jag står inte ut med att han inte säger något. »Lever han inte längre?» viskar jag. Det enda jag vill höra är att min nyfödde son mår bra efter kejsarsnittet. Han säger inget, sekunder känns som timmar, knivar sticks i magen, i bröstet, i hjärtat.

Du har just berättat att vi fått en son. Du har träffat honom och visar ett foto där han ligger i kuvösen. Vi ger honom ett namn. Jag minns den jublande känslan av att vara trebarnsmamma, så underbart, så fantastiskt. Det var det jag ville. En familj med en storsyster och två småbröder, härligt! Jag såg framför mig hur de alltid skulle ha varandra. En syskongrupp, våra barn, livets mening och glädje, jag var så stolt och innerligt glad. Det är tre barn, det ska vara tre barn! Jag kan inte acceptera någonting annat.

Nu syns barnläkaren igen, som i en svartvit ljudlös film, läpparna rörs, men jag kan inte höra vad han säger. Han skakar på huvudet. »Snabb försämring, dåligt syresatt, återupplivning, pH, pigg i början, acidosis, död, inga missbildningar, fin, död, död.» Ord som jag förstod i ett tidigare liv och själv använt, men nu förstår jag inte längre vad de betyder. Kan inte klara detta, orkar inte, vill inte. Det är tyst i mitt huvud. Man pratar i rummet, men ljuden når mig inte.

Jag ser att tårar rinner utför kinderna på dig. Jag har aldrig sett dig så förtvivlad. Du lutar dig fram mot min säng och jag ser plötsligt hur du kommer att se ut om 30 år. Du åldras, medan jag ser på dig. Du är orakad, varför har du inte rakat dig? Du ska trösta mig och säga att allt blir bra. Jag orkar nästan inte möta din blick och se din smärta. Vi ser på var-

Det bemötande vi ger dessa föräldrar kommer de aldrig att glömma. Varje ord, uttryck och handling ristas för alltid in inom dem.

Att vara doktor – ny sektion i Läkartidningen

Vi vill inbjuda Dig som läsare att under denna vinjett presentera personliga erfarenheter som på ett mer avgörande sätt påverkat Din syn på läkarroll eller yrkesetik. Det kan vara frågan om möten med patienter, personliga erfarenheter av sjukdom eller händelser på arbetsplatsen.

Ämnesvalet får vara brett under förutsättning att utgångspunkten är en personlig erfarenhet som ger anledning till en mer allmän-giltiga reflektion. Ett lämpligt omfång är upp till 1 500 ord, motsvarande två trycksidor i tidningen.

Välkommen med Ditt bidrag!

andra och undrar hur vi ska klara förlusten av ett barn. Läkaren finns hela tiden med. Han är helt tyst, men jag känner att han finns där och jag vill inte att han ska gå. Kanske världen rämnar då?

Barnmorskan hämtar vår son. Tack för det! Han ligger på min mage, precis som de andra barnen gjort. Han är varm, mjuk, fin, men han andas inte. Jag har fortfarande oerhört ont, får smärtlindring, men inget hjälper. Får mer, gråter högljutt och jag går sönder både fysiskt och psykiskt. Vakna! Andas! Lev! Bara en kort stund, så jag får känna det. Jag skulle kunna ge mitt liv för att få uppleva det, en sekund. Mina stora händer smeker din lilla kropp, håret, näsan, läpparna, fötterna och varje litet finger, så fulländat allting är. Är detta både första och sista gången jag får hålla dig?

Mina händer minns dig fortfarande. Varför fick du inte leva? Varför fick inte du leva? Det finns inga svar.

Syskonen hämtas. De klappar och pussar sin lillebror. »Han är fin, men död.» »Han kan inte röra sig själv medans han är död, så jag hjälper han.» De kan inte förstå allt, men de talar tydligt om för mig det jag har så svårt att begripa. Någon tar kort på oss. De enda korten som finns av hela familjen, skatter som nu ligger i bankfack. På kort tid måste vi skaffa oss minnen som ska räcka resten

Mina händer minns Dig fortfarande.

av livet, men vi förstår det inte då, att det inte ges någon andra chans.

»Finns det några som har resurser att klara det här, så är det ni«, säger kuratorn senare. Hon har fel, jag vet att hon har fel. Jag kan inte, vill inte klara av »det här«. Jag drömmer mardrömmar om att läkaren inte ska sjukskriva mig. Jag vill inte tillbaka till min arbetsplats där min son dog och mitt liv slogs i spillror.

Några månader senare är jag ändå på plats och under första juren måste jag göra ett urakut kejsarsnitt. Personalen i operationssalen vet vad som hänt mig. Jag är stressad och orolig, men med deras tysta stöd går det att utföra operationen.

Barnet, en pojke, kommer att överleva. Orättvist, tänker jag och är arg och avundsjuk. Gråter i sköljrummet, känner mig skadad. Bedrövad, bedövd och berövd min yngste son och oändligt sorgen. Livet har tillfogat mig en smärta som jag måste bära, vare sig jag vill eller inte. Och jag vill inte!

Kvinnan och mannen i sängen framför mig klamrar sig fast i varandra. De vill försvinna och hoppas fortfarande att de ska vakna upp ur en fruktansvärd mardröm. Men snart kommer de att börja fråga vad som ska hända. Nu är det viktigt att vi inom sjukvården har kunskaper, struktur i vårt arbete och samtidigt förmåga till medkänsla.

Dessa föräldrar ska på kort tid föda barn och ta avsked, ordna begravning, kanske den första de är med om och de ska då begrava sitt eget barn. De vet inte just nu vad som på lång sikt kommer att visa sig värdefullt och viktigt.

De ska också lära sig att hantera frågor som »Hur många barn har du?« Den som frågar får det svar den förtjänar, faktiskt beroende på vilket förtroende föräldrarna känner. »Två«, eller kanske »Jag har fått tre, men har två kvar i livet«.

Jag har aldrig berättat för någon patient om mina upplevelser. De ska inte behöva bära min sorg också, men jag tror att de ändå kan känna att jag kan förstå något av deras utsägliga förtvivlan. Däremot är jag, ibland, beredd att dela med mig av mina erfarenheter till kollegor och annan personal inom vården.

Det bemötande vi ger dessa föräldrar kommer de aldrig att glömma. Varje ord, uttryck och handling ristas för alltid in inom dem. En stor del av den framtid de hoppats på har ryckts bort och ersatts med en livslång sorg som de måste lära sig hantera för att kunna leva igen. Ett gott omhändertagande kan hjälpa dem på den tunga väg de har att gå och som de måste gå, själva.

Elisabeth Darj
överläkare, kvinnokliniken
Akademiska sjukhuset, Uppsala
elisabeth.darj@kbh.uu.se

Särtryck

Läkartidningen

Boken "Mannen bakom syndromet" har fått en efterföljare: "Kvinnorna och männen bakom syndromen" med 70 artiklar som publicerats i Läkartidningen under 1990–1996. Den tar upp namn som Asperger, Bichat, Fanconi och Waldenström. Här finns också män "bakom metoden", exempelvis Doppler och Röntgen.

Denna nya bok omfattar 248 sidor och är rikt illustrerad, även med färgbilder. Därtill finns en sammanställning (i förminskat utförande) av de uppskattade tidningsomslag som hör till serien.

Priset är 190 kronor + porto (60 kronor).

Männen och kvinnorna bakom syndromen

Beställer härmed.....ex av boken

.....namn

.....adress

.....postnummer

.....postadress

Insändes till **LÄKARTIDNINGEN**
Box 5603
114 86 Stockholm

Faxnummer: 08-20 74 35

www.lakartidningen.se
under särtryck, böcker